

Prezes Trybunału Konstytucyjnego
Andrzej Rzepliński

**Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i
orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w 2015 roku
na plenarne posiedzenie Sejmu**

22 lipca 2016 r.

Szanowni Państwo!

Dziękuję za zaproszenie na posiedzenie Sejmu. Jak co roku przedstawię Państwu informację o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego z roku 2015. Informacja została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału w kwietniu bieżącego roku i przekazana Sejmowi. Ufam, że zechcieli się Państwo zapoznać z tą szczegółową *Informacją*, zawartą w druku sejmowym nr 470.

*****

Ubiegły rok był dla Trybunału Konstytucyjnego rekordowy pod względem liczby rozstrzygniętych spraw i wydanych orzeczeń. Trybunał rozstrzygnął w sumie 303 sprawy – o 93% więcej niż w roku 2014. Niektóre sprawy Trybunał rozpoznał łącznie i wydał łącznie 173 orzeczenia merytoryczne – 63 wyroki i 110 postanowień o umorzeniu postępowania. Liczba orzeczeń merytorycznych była większa od tej z roku 2014 o 45%. Wśród 63 wyroków, w 35 z nich Trybunał orzekł o niekonstytucyjności co najmniej jednego z zakwestionowanych przepisów. W 10 sprawach Trybunał odroczył termin utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnych przepisów. Czas merytorycznego rozpoznania sprawy był dłuższy niż w roku 2014 o trzy miesiące i wyniósł 21 miesięcy.

Poza tym Trybunał wydał 5 postanowień sygnalizacyjnych w celu zapewnienia spójności systemu prawa przez organy stanowiące prawo.

Na etapie wstępnej kontroli skarg konstytucyjnych i wniosków podmiotów o legitymacji ograniczonej Trybunał wydał łącznie 918 postanowień i zarządzeń, czyli o 11% więcej niż rok wcześniej. Do merytorycznego rozpoznania Trybunał przekazał 10% skarg konstytucyjnych i 52% wniosków podmiotów o legitymacji ograniczonej.

*****

Chciałbym też zwrócić Państwa uwagę na kilka spośród najważniejszych zeszlorocznych wyroków Trybunału Konstytucyjnego. Wymienię tylko najważniejsze z nich, reprezentatywne dla dwóch podstawowych funkcji Trybunału – strażnika wolności i praw człowieka i obywatela oraz strażnika konstytucyjnych podstaw ustrojowych Rzeczypospolitej

Polskiej. W pierwszej z tych kategorii Konstytucja odgrywa rolę tarczy dla człowieka i obywatela, w drugiej – zwornika ustroju Państwa Polskiego.

Wśród najważniejszych zeszłorocznych wyroków Trybunału Konstytucyjnego w sprawach wolności i praw człowieka i obywatela należy wymienić niewątpliwie te w sprawach: otwartych funduszy emerytalnych i konstytucyjnego prawa obywateli do zabezpieczenia społecznego¹, klauzuli sumienia dla lekarzy², kwoty zmniejszającej podatek dochodowy od osób fizycznych i ochrony minimum egzystencji obywateli³, bankowego tytułu egzekucyjnego⁴, braku ograniczenia czasowego co do stwierdzenia nieważności decyzji wydanej z rażącym naruszeniem prawa⁵, wolności zrzeszania się w związkach zawodowych⁶ oraz nadzoru finansowego nad spółdzielczymi kasami oszczędnościowo-kredytowymi⁷. Z kolei za najdonioślejsze zeszłoroczne wyroki Trybunału odnoszące się do podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej należy uznać te związane z zasadą podziału, równowagi i współdziałania władz oraz zasadą niezależności sądów i niezawisłości sędziów, w tym wyroki w sprawie nowelizacji Prawa o ustroju sądów powszechnych⁸, immunitetu sędziowskiego w postępowaniu lustracyjnym⁹ i dwa wyroki w sprawach ustawy o Trybunale Konstytucyjnym – wyrok z 3 grudnia 2015 r., w sprawie niektórych przepisów ustawy o Trybunale z 2015 r. w jej pierwotnym brzmieniu¹⁰, wyrok z 9 grudnia 2015 r., w sprawie listopadowej nowelizacji ustawy o Trybunale¹¹. W politykę ustawicznego zmieniania prawa regulującego organizację Trybunału Konstytucyjnego oraz tryb postępowania przed nim wpisała się ustawa nowelizująca z 22 grudnia 2015 r. W przedmiocie konstytucyjności tej ustawy Trybunał orzekł w wyroku z 9 marca 2016 r.¹², od 134 dni nie opublikowanym. Ten stan rzeczy nie uzyskał jakkolwiek aprobaty polskich sędziów.

Co do tych trzech wyroków w sprawie ustawy o Trybunale i jej kolejnych nowelizacji muszę z głęboką przykrością stwierdzić, że stanowienie ustawowych podstaw funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego zawierających treści niezgodne z Konstytucją, a do tego stanowienie ich w procedurze naruszającej Konstytucję, stawia Trybunał w bardzo trudnej sytuacji. Dochodzi do tego problem kadrowy, tj. nieodebranie przez Prezydenta ślubowania od trzech sędziów Trybunału, mimo że w wyroku z 3 grudnia Trybunał wiążąco rozstrzygnął o konstytucyjności zakwestionowanego elementu procedury wyboru tej grupy sędziów, oraz wybranie przez Sejm bieżącej kadencji trzech sędziów na miejsca uprzednio skutecznie obsadzone przez Sejm poprzedniej kadencji. Jest to sytuacja wyjątkowa w historii

---

¹ Wyrok z 4 listopada 2015 r., K 1/14.

² Wyrok z 7 października 2015 r., K 12/14.

³ Wyrok z 28 października 2015 r., K 21/14.

⁴ Wyrok z 14 kwietnia 2015 r., P 45/12.

⁵ Wyrok z 12 maja 2015 r., P 46/13.

⁶ Wyrok z 2 czerwca 2015 r., K 1/13.

⁷ Wyrok z 31 lipca 2015 r., K 41/12.

⁸ Wyrok z 14 października 2015 r., Kp 1/15.

⁹ Wyrok z 2 kwietnia 2015 r., P 31/12.

¹⁰ Wyrok z 3 grudnia 2015 r., K 34/15.

¹¹ Wyrok z 9 grudnia 2015 r., K 35/15.

¹² Wyrok z 9 marca 2016 r., K 47/15.

Trybunału Konstytucyjnego, bardzo dla Trybunału trudna. Staramy się pracować normalnie, choć brak trzech sędziów orzekających oraz odmowa ogłaszania wyroków Trybunału w dziennikach urzędowych bardzo nam tę pracę utrudniają. Proszę, żeby Państwo pamiętali, że sprawnie działający Trybunał Konstytucyjny jest nieodłącznym elementem ustroju Państwa Polskiego, ustroju określonym w Konstytucji.

Jeśli ten ustrój chce się zmienić, to można to czynić, zmieniając Konstytucję w procedurze przez nią przewidzianej, a nie w drodze paraliżowania organu, który ma strzec przestrzegania tej Konstytucji. To są standardy państw cywilizowanych, a do takich Polska powinna należeć.

*****

Szanowni Państwo!

Dwa miesiące temu minęło 30 lat od dnia, w którym Trybunał Konstytucyjny wydał swoje pierwsze orzeczenie, w którym orzekł o niezgodności zaskarżonego rozporządzenia z ówczesną konstytucją i tym samym już na wstępie udowodnił, że nie będzie instytucją fasadową. Dzięki temu Trybunał Konstytucyjny swoim odważnym orzecznictwem odegrał należną rolę w bezkrwawym demontażu systemu komunistycznego.

Z ogromnym smutkiem muszę stwierdzić, że w ostatnim czasie decyzje ustawodawcze Sejmu sprawiają wrażenie dążenia do realizacji niespełnionego marzenia z czasów powstania Trybunału, tj. marzenia o Trybunale Konstytucyjnym jako narzędziu wyłącznie legitymizującym działania władzy partii politycznej.

Rozpoczęte 29 kwietnia 2016 r. prace nad kolejną ustawą o Trybunale przebiegały w sposób nieodpowiadający powadze Państwa Polskiego. W uchwalonej właśnie ustawie Sejm wprowadził do niej rozwiązania niekonstytucyjne, sprzeczne z orzecznictwem Trybunału oraz ignorujące podstawowe zalecenia Komisji Weneckiej z 11 marca 2015 r. Jest to wyraz lekceważenia standardów właściwych zachodniej kulturze prawa w imię realizacji bieżącej woli politycznej.

Sejm ma stosownie do art. 197 Konstytucji kompetencję do uchwalania ustawy określającej organizację Trybunału oraz tryb postępowania przed Trybunałem. Nie oznacza to jednak, że ustawa taka może mieć dowolną treść. Jej normy nie mogą paraliżować Trybunału w wykonywaniu jego podstawowych funkcji określonych w art. 188, 189 i 193 Konstytucji czyli orzekaniu o zgodności prawa z Konstytucją. Taka ustawa musi podlegać niezwłocznej kontroli ze strony Trybunału, a jej normy nie mogą uniemożliwiać wyrokowania w tej sprawie. Normy ustawowe nie są w stanie pozbawić sędziów Trybunału prawa do podlegania w sprawowaniu ich urzędu tylko Konstytucji, o czym wprost stanowi art. 195 Konstytucji.

Raz jeszcze powtórzę – władzy, także prawodawczej, nie wolno wszystkiego. Władza jest związana Konstytucją. Każda władza, każdy kolejny Sejm, związany jest wpisanymi w ustawę zasadniczą fundamentami naszej demokracji konstytucyjnej.

Żaden Sejm nie może ustawą zmieniać podstaw ustroju Rzeczypospolitej. Nikt nie może działać na szkodę praw podstawowych. Na straży tych praw stoi orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego jako sądu prawa. Naród sprawuje władzę również poprzez orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego.

Przygotowana przez 10 państw i sporządzona w Rzymie 4 listopada 1950 r. Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności stwierdza w ostatnim akapicie preambuły określającej wspólne, głęboko zakorzenione europejskie wartości: „[z]decydowane jako Rządy państw europejskich, działających w tym samym duchu i posiadających wspólne dziedzictwo ideałów i tradycji politycznych poszanowania wolności i rządów prawa,”. W demokracji konstytucyjnej rządzi bowiem prawo a nie wola jednostki.

Szanowni Państwo !

Tak się złożyło, że termin przedłożenia corocznej informacji Prezesa Trybunału Konstytucyjnego przypadł na smutny dla demokratycznego państwa prawnego dzień uchwalenia nowej ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, zawierającej istotne wady konstytucyjne, w tym również takie, o których orzekał Trybunał w poprzednich miesiącach.

Ta kolejna ustawa, to kolejny akt instrumentalizacji prawa regulującego ustrój ważnej instytucji państwowej. Chcąc osiągnąć cel polityczny – psuje się prawo: będzie „nasz” Trybunał, który nie będzie „nam” przeszkadzał w realizowaniu „naszego” programu.

Nie trzeba się lękać Trybunału, trzeba się obawiać złego prawa i niszczenia państwa prawa.

Bliscy współpracownicy Pana Prezydenta zapowiadali od kilku tygodni, że jeśli nie uda się osiągnąć w parlamencie zadowalającego rozwiązania, Prezydent Rzeczypospolitej w odpowiednim momencie wkroczy w sprawę Trybunału Konstytucyjnego.

Panie Prezydencie ! Ten moment właśnie nadszedł. Pozwalam sobie zaapelować do Pana o zawetowanie uchwalonej dzisiaj ustawy o Trybunale Konstytucyjnym albo o skierowanie jej przed podpisaniem do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej. Będzie to trwałym, wręcz akademickim przykładem współdziałania władzy wykonawczej, ustawodawczej oraz sędziowskiej.

Z mocy art. 126 ust. 2 Konstytucji czuwa Pan nad przestrzeganiem Konstytucji, a więc przede wszystkim zasady demokratycznego państwa prawnego. Jest więc Pan strażnikiem m.in. przestrzegania zasady rozdziału i równowagi władz, a także ochrony konstytucyjnych wolności i praw człowieka i obywatela. Proszę skorzystać z Pańskich kompetencji.

*****

Korzystając z tej okazji, że jest to moje ostatnie wystąpienie przed Wysoką Izbą, przekazując informację o istotnych problemach wynikających z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, dziękuję każdej pani poseł i każdemu panu posłowi, którzy także dzisiaj dali wyraz swojemu przywiązaniu do konstytucjonalizmu: demokracji, wolności i rządów prawa.

Dziękuję każdemu prawnikowi pracującemu w Trybunale. Tworzą oni korpus znakomitych specjalistów wszystkich dziedzin prawa służących pomocą sędziom konstytucyjnym. Dziękuję wszystkim pracownikom Biura Trybunału. Także dzięki nim nasz sąd konstytucyjny cieszy się autorytetem w Polsce i za granicą.

Dziękuję Państwu za uwagę.